

## **МОЛОДЬ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ: ПРОФЕСІЙНІ ОРІЄНТАЦІЇ ТА МІГРАЦІЙНІ НАСТАНОВИ**

Глобалізаційні процеси, сучасності, розширюючи відкритість національних економік, обумовлюють особливості використання всіх ресурсів. В сучасних умовах впровадження ринкових відносин нові соціокультурні та економічні зміни висувають перед населенням, і зокрема перед молоддю, нові вимоги до рівня освіти та професіоналізму. Працевлаштування молоді – одна з найскладніших проблем сучасного ринку праці. Соціально-економічні трансформації, які відбуваються в Україні, відображаються в першу чергу на молодому поколінні українців.

Неузгодженість рівня вищої професійної освіти з вимогами й пропозиціями з боку ринку праці призвела до девальвації дипломів багатьох спеціальностей на ринку праці й зростання безробіття серед випускників ВНЗ. Збільшення масштабів підготовки дипломованих фахівців і відсутність можливості їхнього працевлаштування привели до дисбалансу в сфері зайнятості. Так, за результатами загальноукраїнського соціологічного дослідження життєвих пріоритетів та ціннісних уподобань сучасної української молоді «Молодь України – 2017» вибір спеціальності та професії для більшості сучасних молодих людей обумовлені власними інтересами та здібностями (50,4 %), орієнтацією на гідну матеріальну винагороду (38,3 %), а також порадами найближчого соціального оточення (32,2 %). Однак, майже половина опитаної молоді (48,1 %) працює не за фахом або спеціальністю, що була отримана в професійно-технічному або вищому навчальному закладі. Відсутність вакансій за фахом (36,7 %) та незадовільна матеріальна винагорода (31,4 %) – головні чинники, котрі пояснюють чому молодь не працює за здобутим фахом[1]. При цьому молодь продовжує обирати професії, які є найпрестижнішими з точки зору молодих людей, а не ті, на які є запит від

роботодавців. В результаті збільшується асиметрія між попитом і пропозицією на національному ринку праці.

Престиж і певний суспільний статус професій в житті сучасної молоді має значну роль при виборі майбутньої спеціальності або місця роботи. Сьогодні найпривабливішими професійними видами діяльності для молоді, такими, що мають інструментальну цінність, є професійна діяльність «бізнесмена, підприємця» (45,2 %), «юриста» (36,1 %) та «спеціаліста з програмного забезпечення та комп'ютерної техніки» (31,2 %). За результатами дослідження, значною є гендерна відмінність між уподобаннями привабливих видів професійної діяльності для молодих чоловіків та молодих жінок: чоловіки частіше орієнтовані на опанування таких професій, як «бізнесмен, підприємець», «спеціаліст з програмного забезпечення та комп'ютерної техніки», «фермер, фахівець у галузі сільського господарства», «інженер», а жінки, орієнтовані на опанування таких професій, як – «юрист», «лікар», «банківський працівник», «учитель, викладач», «бухгалтер, економіст» [1].

Сучасний ринок праці України демонструє: відсутність попиту на більшості регіональних ринків праці на більшість професій, які отримує молодь у ВНЗ, низьку заробітну плату, відсутність перспективи швидкого кар'єрного росту. Наявність подібних проблем вимагає від молоді шукати інші варіанти працевлаштування, висувати й реалізовувати такі професійні стратегії, які дозволять не тільки адаптуватися до ситуації на ринках праці, а й досягти намічених професійних цілей всупереч ситуації, долаючи її. Одна з таких стратегій – це стратегія міграційно-професійної поведінки. В Україні протягом вже багатьох років спостерігається посилення тенденцій зростання виїзду за кордон молоді, зокрема студентів і випускників ВНЗ, формування в них відповідних намірів, орієнтацій, настанов. Чимало молодих мігрантів працюють за кордоном на непрестижних та некваліфікованих робочих місцях, які не відповідають їхній освіті та професійному рівню. Проте це не зупиняє українську молодь: її міграційні наміри та настанови міцнішають, міграційний потенціал зростає. На формування міграційних настанов української молоді впливають передусім

фінансові причини: вони вважають, що за кордоном вони зможуть заробляти більше. Такої думки дотримуються 51,5 % молодіжного контингенту. Про вплив економічних причин свідчать 48,5 % української молоді. Рідше вони називають соціально-культурні причини (кращі умови життя, вищий рівень культури тощо). Про їхній вплив на формування міграційних настанов та планів говорять ще 39,7% молодих співвітчизників. Про можливості кар'єрного росту згадують ще 23,5 % цього контингенту. Ще 17,6 % молодих українців указують на вплив сімейних причин (за кордоном проживають їх родичі) на їх міграційний вибір [2].

Відповідаючи на проективне запитання «Якщо б Ви хотіли виїхати зі свого населеного пункту, то куди?» загальноукраїнського соціологічного дослідження життєвих пріоритетів та ціннісних уподобань сучасної української молоді «Молодь України – 2017» 74,1% молодих людей зазначили, що хотіли б виїхати зі свого населеного пункту за межі України. Бажаними країнами призначень для молоді є країни Європейського Союзу (45,6 %), 21,7 % – бажають переїхати до інших країн світу та 6,8 % – до країн СНД. За результатами дослідження, молоді чоловіки більшою мірою схильні до міжнародної міграції (79 %), ніж молоді жінки (68,5 %). Найбільша внутрішньо регіональна та міжрегіональна міграція притаманна молоді віком 20–24 років, а у зовнішній міграції переважно беруть участь молоді особи віком 30–34 років. Більше половини (62,1 %) молодих людей зазначили, що хочуть жити в Україні, проте 9,7 % – планують емігрувати з України найближчим часом. Міська молодь, порівняно з сільською, більшою мірою налаштована на тимчасову міграцію, як з метою навчання, так і працевлаштування за кордоном: 66,9 % сільської молоді хотіло б жити в Україні та емігрувати не збираються, тоді як серед міської молоді таких прагнень, за результатами дослідження, менше (60,1 %). Найбільші еміграційні настрої серед молоді спостерігаються у центральному макрорегіоні країни (14,1 %). Водночас, зі збільшенням віку молоді, зростає її бажання жити в Україні. Найбільші міграційні настрої з метою навчання

за кордоном спостерігаються серед молоді віком 14–19 років, а з метою працевлаштування за кордоном, – серед молоді віком 20–24 років. Серед чинників освітньої міграції української молоді за кордон (тієї частини, котра хотіла б повчитися за кордоном якийсь час, але потім повернутися в Україну) переважає бажання отримати досвід життя в інших країнах, можливість познайомитися з іншими культурами та вивчити мову/удосконалити мовні навички. Бажання поїхати за кордон працювати у молоді обумовлено, насамперед, намаганнями підвищити свій матеріальний стан; серед інших причин – відсутність відповідних можливостей на ринку праці в Україні, у порівнянні із іншими країнами, бажання отримати досвід життя в інших країнах, а також можливість познайомитися з культурою інших країн[1].

Отже, враховуючи загальний стан справ у сфері молодіжної зайнятості, неузгодженість між попитом і пропозицією на національному ринку праці, кризовий характер економіки, падіння рівня життя населення, політичну нестабільність і, як результат, невпевненість молоді у завтрашньому дні, можна стверджувати, що проблема міграції та зміцнення міграційних намірів молоді найближчим часом не втратить своєї актуальності. Державі слід серйозно замислитися над цією проблемою, яка свідчить не тільки про вимивання «людського капіталу», але й про демотиваційний стан свідомості молоді щодо його участі у вітчизняному виробництві та громадському житті суспільства.

### **Література:**

1. Молодь України – 2017 / Результати соціологічного дослідження. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/11/16/7/Socdoslidjennya\\_2017.pdf](http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/11/16/7/Socdoslidjennya_2017.pdf).
2. Чорна В.О. Трудова міграція молоді як фактор руйнування трудового потенціалу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc\\_2014\\_234\\_222\\_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2014_234_222_24).